

СТАНОВИЩЕ

за дисертацията

Ефекти на кибертормоза върху психичното здраве

представена за защита с цел да се получи образователната и научна степен ДОКТОР

Докторант: Мария Мариус Чубриева

Написал становището: доц. д-р Елена Паспаланова

Представената разработка напълно отговаря на всички формални изисквания за дисертационен труд – обем, структура, качество и количество на използваната литература, илюстрации онагледяващи текста (таблици и фигури). Състои се от 2 части като традиционно първата е посветена на литературен обзор по разглежданата тематика, а втората на собствените изследвания. По темата на дисертацията са направени общо 7 публикации, от които 2 самостоятелни (на български език) и 5 в съавторство (от тях 4 са на английски език).

Разработката се занимава с един нов и безспорно социално значим проблем – как кибертормозът е свързан с психичното здраве. Теоретичната част на работата представлява задълбочено и отлично систематизирано изложение на теориите и редица емпирични данни в три области – тормоз и кибертормоз, психично благополучие и основни личностови параметри. Съвсем основателно най-голямо внимание се отделя на явленията тормоз и кибертормоз, като явления появили се относително неотдавна в живота ни. На базата на детайлен преглед на наличната литература дисертантката успешно очертава основните характеристики на двата вида тормоз, приликите и разликите между тях.

За целите на собствените емпирични изследвания са разработени два теоретични модела, които представят различни хипотетични взаимовръзки между заложените променливи. В единия модел се залага зависимостта на психичното благополучие от основни личностови характеристики като същевременно се отчита и медиаторното влияние на кибертормоза върху тази зависимост. Другият теоретичен модел залага зависимостта на психичното благополучие от кибертормоза като медиаторна променлива тук са стратегиите за справяне при сблъсък с кибертормоз.

Общо за двата модела са формулирани 5 хипотези като за проверката им са използвани 11 въпросника. Тук трябва да се отбележи прецизната методологична работа на дисертантката – 6 от въпросниците са адаптирани за български условия и са проверени психометричните им свойства (по всички правила на този вид работа). Оригинален методологичен принос е разработването на собствен въпросник (на базата на проведено преди това изследване чрез метода на полуструктурираното интервю) за изследване на употребата на интернет и кибертормоз. Изследваната извадка е много голяма (над 900 лица) и в широк възрастов диапазон (10 – 80 години), което позволява проследяване на зависимостите и взаимовръзките между променливите и във възрастов план. Използваните статистическите методи за обработка на получените емпирични данни са подходящи за проверка на заложените хипотези.

При анализа на своите данни авторката установява някои зависимости и взаимовръзки, които са в унисон както с резултати от предишни изследвания така и с утвърдени вече теории – главно що се отнася до личностовите характеристики и психичното благополучие. Смятам, че това е свидетелство за добрата научно-изследователска подготовка на дисертантката. Освен това поредицата от медиаторни анализи, които разкриват опосредстващата роля на кибертормоза във взаимовръзките между тях определено обогатява разбирането им.

Интересен резултат от изследването е пълното отхвърляне на модела залагащ медиаторна функция на стратегиите за справяне с преживяването на тормоз във виртуалното пространство. Съвсем основателно авторката не се отказва от тази идея и се насочва към търсене на евентуални недостатъци в метода за изследване на стратегиите. Но същевременно с това, и което ми се струва по-ценно е, че предлага нов модел на хипотетични взаимовръзки между променливите, чиято емпирична проверка ще задълбочи познанието ни за влиянието на кибертормоза върху психичното здраве на човека.

В заключение смятам, че богатият и смислен теоретичен анализ и значителната по обем емпирична работа действително допринасят за разбирането на взаимовръзките между личностови особености, кибертормоз и психично благополучие.

Мнението ми за разработката е изцяло положително и убедено смятам, че на Мария Чубриева може да се присъди образователната и научна степен „доктор”.

10. 03. 2019

Рецензент: Доц. д-р Елена Паспаланова